

The study of the agriculture students' viewpoint toward service-learning

Marjan Sepahpanah, Hossein Heydari, Ali Asghar Mirak Zade, Kioumars Zarafshani

¹M. A. in Agricultural Extension and Education, Department of Agriculture and Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran

²Ph.D. student of Agricultural Development, Department of Agriculture and Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran

³Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Department of Agriculture and Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran

⁴Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Rural Development, College of Agriculture and Natural Resources Research Center, Razi University and a Member of Research Center of Socio - Economical development, Razi University, Kermanshah, Iran

Abstract

Service-learning is a kind of teaching strategy which would help in enriching learning experiences as well as strengthening communication skills of students. The chief Purpose of this paper is to know what the agricultural students' viewpoints are toward services-learning. This research, in terms of paradigm is quantitative and in terms of aim is practical. It is also descriptive considering the data processing. Composed of 143 students – randomly selected by Kergesy-Morgan table-out of 170, the statistical population are of the B.A and M.A. students of Agricultural education and development of Razi University. The data has been gathered via researcher-made questionnaire. The validity of the questioner has been determined by the prevailing resources and the professors of Razi University and its reliability – being 78%- has been calculated via Coronbach's Alfa coefficient. What being shown from the result is that students relatively have positive attitude toward service-learning. They say that in order to put this project into practice, each and every one's responsibility should be clearly designed. The result also reveals that those not having the experience of team-working are more eager to learn about the t- test service. The result also can be very helpful in improving the quality of education as well as agricultural learning and development.

Keywords: Agricultural Education, Agricultural Development, Service-Learning

دیدگاه دانشجویان رشته کشاورزی نسبت به یادگیری خدماتی

مرجان سپه پناه، حسین حیدری^{*}، علی اصغر میرک زاده، کیومرث زرافشانی

^۱ دانش آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

^۲ دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

^۳ استادیار گروه ترویج کشاورزی و توسعه روستایی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

^۴ دانشیار گروه ترویج کشاورزی و توسعه روستایی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی و عضو مرکز پژوهشی تحقیقات توسعه اقتصادی - اجتماعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

چکیده

یادگیری خدماتی نوعی استراتژی تدریس به شمار می رود که سبب غنی سازی تجربه یادگیری و تقویت مهارت های ارتباطی در دانشجویان می شود. هدف اصلی این پژوهش، دیدگاه دانشجویان رشته کشاورزی نسبت به یادگیری خدماتی بوده است. تحقیق حاضر به لحاظ پارادایمیک کمی، از جنبه هدف کاربردی و از بعد دستیابی به حقایق و داده پردازی داده ها توصیفی - پیمایشی بوده است. جامعه آماری تحقیق را دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی (۱۷۰=تعداد جامعه) تشکیل داده اند. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده تعداد ۱۴۳ نفر نمونه از جدول کرجسی - مورگان انتخاب شد. گردآوری داده ها توسط پرسشنامه محقق ساخته انجام گرفت. روایی پرسشنامه توسط منابع موجود و نظرات اساتید دانشگاه رازی و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۸ به دست آمد. نتایج به حاصل از این پژوهش نشان داد که دانشجویان نگرش نسبتاً مثبتی نسبت به استفاده از یادگیری خدماتی در آموزش کشاورزی دارند و بیان داشتند که برای اجرای این پروژه، مسؤلیت تک تک افراد باید کاملاً مشخص شود. همچنین نتایج آزمون t مشخص کرد که افرادی که سابقه شرکت در فعالیت های گروهی نداشتند، دیدگاه مثبت تری نسبت به یادگیری خدماتی داشتند. نتایج حاصل از این تحقیق می تواند منجر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش کارایی یادگیری و توسعه کشاورزی شود.

واژگان کلیدی: آموزش کشاورزی، توسعه کشاورزی، یادگیری خدماتی

مقدمه

که ساختار این برنامه‌ها در حال حاضر بر اساس روش‌های قراردادی تنظیم شده است و این امر باعث پایین آمدن نرخ اشتغال مرتبط شده است. علاوه بر این نظام آموزش کشاورزی از نظر محتوا و ساعات دروس عملی ضعیف است (Shams Azar, 2000). لذا باید روشی را به کار گرفت تا انگیزه لازم را در دانشجویان کشاورزی ایجاد کند و آنها را درگیر یادگیری کند که این کار به صورت غیر مستقیم باعث توسعه کشاورزی نیز می‌شود. البته لازم به ذکر است که مشکلات فراوانی فراروی فعالیت‌های عملی وجود دارد که باید به آنها توجه شود، این مشکلات را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی نمود: ۱ - یافتن طرح یا موضوعی که مورد توجه و علاقه دانشجویان باشد. ۲ - پیدا کردن دانشجویانی که علاقمند به انجام فعالیت‌های گروهی باشند. ۳ - مشخص نمودن اهداف و وظایف هر یک از اعضای گروه. ۴ - توجیه اعضای گروه جهت تعیین تمامی وظایف و مسؤولیت‌ها. ۵ - برقراری روابط دوستانه و حفظ احترام بین اعضای گروه. ۶ - آموزش مستمر اعضای گروه در رابطه با موضوع. ۷ - تأمین حداقل بودجه و امکانات طرح. ۸ - بررسی و مدیریت مشکلات و مسائل احتمالی که ممکن است در طی اجرای پروژه ایجاد شود. ۹ - حفظ انگیزه افراد در گروه جهت دنبال کردن فعالیت و در نهایت انتخاب فردی به عنوان رهبر گروه.

از «یادگیری» تعاریف متعددی شده است، ولی به نظر می‌رسد که بهترین تعریف همان است که روان‌شناسان ارائه کرده‌اند. آنها یادگیری را فرایندی می‌دانند که در نهایت به تغییر رفتار منجر می‌گردد. یادگیری به معنای کسب و انباشتن مقدار زیادی اطلاعات نیست، بلکه گسترش توانایی‌هایی است که ما را قادر می‌سازد نتایجی را فراهم آوریم که در زندگی حقیقی به آن نیازمندیم؛ فرایندی که در تمامی طول زندگی باید ادامه یابد. مهمترین نکته این است که یادگیری را از کار روزمره جدا ندانیم. یادگیری نیازمند تحول و حرکتی اساسی در ذهن و فکر است. یادگیری نیازمند داشتن ظرفیت پذیرش است. یادگیری به معنای واقعی به قلب و روح انسان وارد می‌شود. یکی از ویژگی‌های یادگیری، افزایش قدرت خلاقیت و نوآوری در یادگیرنده است (Hedayat & Roshan, 1998).

آرزوی دیرینه هر جامعه‌ای پیشرفت و تعالی افراد آن جامعه و داشتن شهروندانی فرهیخته و اندیشمند است و بدیهی است که هر پیشرفتی در زمینه‌های مختلف از جمله فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی مستلزم داشتن افرادی متفکر، خلاق و منتقد است که بتواند تصمیمات درست را اتخاذ نماید و برنامه‌ریزی صحیحی داشته باشد که این منوط به نظام‌های آموزش و پرورش و دانشگاهی جوامع نشأت می‌گیرد و این مهم به عوامل متعددی از جمله تدریس در جهت استفاده از روش‌های نوین و فعال بستگی دارد (Adib nia, Mohajer and Sheikh Por, 2013).

همچنین در هر جامعه‌ای هدف نهایی آموزش عالی تدارک فرصت‌های مناسب به منظور کسب دانش، مهارت و نگش در قالب شایستگی‌هایی خاص برای دانشجویان است به گونه‌ای که آنان را در اثربخشی فعالیت‌هایشان و نیز ثمربخشی برای جامعه یاری رساند. از آنجایی که این رشد باید در قالب برنامه درسی دانشگاه‌ها منعکس گردد، برنامه درسی و شیوه انسجام آن با نیازهای جامعه توجه ویژه‌ای را می‌طلبد (Mohammadi, Nasere Jahromi and Rahmani, 2013). در این راستا، تشکیل یک تیم کاری به معنای ایجاد فرهنگی است که در آن همکاری ارزش پیدا می‌کند. همان‌طور که می‌دانیم یکی از معیارهایی که کشورهای توسعه یافته را از کشورهای در حال توسعه مجزا می‌کند، فرهنگ کارگروهی است. امروزه به یادگیری گروهی بیش از یادگیری فردی اهمیت داده می‌شود؛ زیرا زیر بنای یادگیری مباحثه و گفتگو است که به صورت جمعی صورت می‌گیرد. یادگیری در گروه بهتر و آسان‌تر صورت می‌گیرد. افراد هنگامی که در جمع قرار می‌گیرند، خلاقیت بیشتری را از خود نشان می‌دهند. یادگیری در جمع باعث نیروی افزایی می‌شود. هر چند که یادگیری گروهی، خود بر قاعده «قابلیت‌های فردی» استوار است، اما این مسأله را نباید از نظر دور داشت که بنا به گفته بوهم، فیزیکدان و از پیشگامان نظریه کوانتم، «فکر پدیده‌ای مشارکتی است». در نتیجه، افزایش توانایی افراد نیز تا حد زیادی به مشارکت آنها در تفکر و یادگیری گروهی وابسته است (Hasani, 2009). در خصوص برنامه‌های آموزش کشاورزی باید گفت

دروس کشاورزی انجام گیرد، تا سبب تبادل اطلاعات بین جامعه و دانشجویان گردد (Neil & Lima, 2003). شواهد و مدارک بسیاری در ارتباط با استفاده یادگیری خدماتی و مزایای آن در دوران کارشناسی وجود دارد. به تازگی تأکید زیادی در میان مربیان مقاطع کارشناسی مبنی بر به کارگیری این روش در سطوح برنامه‌های درسی دانشگاه ایجاد شده است (Furco, 1997, Eyler et al, 2001, Holland, 1994, Prentice & Garcia, 2000, Tucker, 1999, McCarthy, 2001). کنورس و سیفر (Connors & Seifner, 2007) و برینگل و هاچر (Bringl & hacher, 1996) معتقدند که یادگیری خدماتی یک تجربه آموزشی است که در آن دانشجویان به شرکت در فعالیتهای اجتماعی سازمان دهی شده است که به بررسی نیازهای اجتماعی می‌پردازد، مشغول می‌شوند و به درک جدیدی از مسائل اجتماعی، مسؤولیت‌پذیری اجتماعی و نظم و انضباط در کار می‌رسند. در مطالعه‌ای بر اساس یافته‌های به دست آمده از ۱۴۴ دانشجوی روان‌شناسی در اسپانیا مشخص گردید که رفتارهای یادگیری گروهی به گونه مثبت و معناداری با اثر بخشی گروه رابطه دارد. نتایج بیانگر اثر میانی رفتارهای یادگیری گروهی روی رابطه بین باورها درباره میان فردی و اثر بخشی گروه بود (Ortega et al, 2010). نتایج تحقیقات مختلف بر روی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی نشان داد که استفاده از یادگیری خدماتی سبب تلفیق و سازماندهی برنامه‌های درسی و نیز غنی‌سازی برنامه‌های درسی و اطلاعات فراگیران می‌شود (Sikok, 1995, Gomez, 1996) و (Rifkin, 1997). همچنین در مطالعه دیگری که بر روی باشگاه جوانان H-4 تنسی بر اساس روش دلفی انجام شد نشان داد که به کارگیری یادگیری خدماتی سبب بالا رفتن توان کار گروهی دانش‌آموزان، ساده‌تر شدن تدریس دروس تئوری، بالا رفتن اطلاعات دانشجویان و بهبود روابط اجتماعی فراگیران می‌شود (Mantooth & Fritz, 2006). در پژوهشی که توسط داودی و حجتی (Davodie & Hojate, 2011) انجام گرفت مشخص شد که باورهای گروه اثربخشی گروه را افزایش می‌دهند. پژوهش‌های گوناگون نشان

می‌توان گفت که رویکرد یادگیری خدماتی (Service-learning) یکی از مواردی است که می‌تواند دانشجویان را درگیر یادگیری کند. به طور معمول یادگیری خدماتی در سیستم‌های آموزشی به صورت‌های گوناگونی به کار برده می‌شود و یک راه مؤثر برای به دست آوردن مهارت‌های مختلف عملی و علمی تلقی می‌شود. یادگیری خدماتی در کشاورزی به دانشجویان اجازه می‌دهد تا فرصت تجربه برنامه‌ریزی در فعالیتهای گروهی را کسب کنند. یادگیری خدماتی نوعی از استراتژی تدریس و یادگیری است که در مسائل خدمات اجتماعی همراه با آموزش و تفکر، سبب غنی‌سازی تجربه یادگیری و تقویت مهارت‌های ارتباطی در دانشجویان می‌شود (Furco, 1996) و (Kolb, 1984). پژوهش‌های گوناگون حاکی از پایین بودن سطح تسلط دانشجویان ایلیر و گیلز (Eyler & Giles, 2009) و شاغلان در سازمان‌ها به عنوان افراد دانش آموخته از دانشگاه است (Share Pour et al, 2008). چنانکه مک کارزی و گاراوان (McCarthy & Garavan, 2008) اذعان می‌کنند، به منظور افزوده شدن مزایای بالقوه‌ی یادگیری در سطح گروه درک فرآیندی که گروه‌ها از راه آن واقعاً به عنوان یک جمع یاد می‌گیرند، مهم است و دستیابی به نتایج مطلوب متضمن موفقیت فرایند و درک بیشتر عواملی است که موفقیت یک گروه را تحریک می‌کند. در پژوهشی که با عنوان ارزیابی مؤلفه‌های تدریس اثر بخش از دیدگاه دانشجویان، انجام گردید، مشخص شد که از دیدگاه دانشجویان وضعیت موجود و مطلوب تدریس اثر بخش با هم تفاوت معناداری دارند (Sattari, 2014). لذا باید به دنبال شیوه‌های دیگری از تدریس به منظور افزایش یادگیری بود. امروزه خدمات مبتنی بر یادگیری در آموزش عالی از سرعت رشد بسیار بالایی برخوردار شده است و نشان می‌دهد که تأثیرات مثبت فراوانی بر دانشجویان داشته است. علوم کشاورزی به طور طبیعی با روش یادگیری خدماتی هماهنگی دارد. زیرا دارای ریشه‌های قوی در آموزش و ارائه خدمات رسانی به جامعه است. روش یادگیری خدماتی باید به صورت سه مرحله معرفی، طراحی و اجرای پروژه در

استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مورد استفاده قرار گرفت. بدین شیوه که ابتدا پرسشنامه به طور تصادفی میان ۳۰ نفر از دانشجویان رشته ترویج کشاورزی دانشگاه رازی توزیع شد و پس از جمع‌آوری پرسشنامه با استفاده از spss مورد تحلیل قرار گرفت که بر این اساس ضریب آلفای کرونباخ برای سنجش دیدگاه افراد نسبت به انجام کارگروهی ۰/۷۸ به دست آمد که نشان از پایا بودن و قابل اعتبار و اعتماد بودن پرسشنامه است. برای تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها، از نرم افزار آماری 16 spss استفاده شد.

برای بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی در این تحقیق از طیف لیکرت که ۵ قسمت بود استفاده گردید. موارد این طیف شامل کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم است که به ترتیب برای این موارد نمرات ۱ تا ۵ در نظر گرفته شد. برای رتبه‌بندی این موارد از میانگین کل استفاده گردید. گویه‌های مربوط به نگرش دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی در قالب ۱۴ گویه است. در تحلیل داده‌ها از دو بخش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در قسمت تحلیل توصیفی داده‌ها شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و در تحلیل استنباطی داده‌ها از همبستگی پیرسون، اسپیرمن و آزمون t مورد استفاده قرار گرفت. برای سنجش میزان نگرش دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی از فرمول (Interval of Deviation from the Mean) ISDM کمار (Qumar, 2002)، در محیط نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده گردید.

$$\text{منفی} = \text{Min} \leq A < \text{Mean} - \text{St.d}$$

$$\text{نسبتاً منفی} = \text{Mean} - \text{St.d} \leq B < \text{Mean}$$

$$\text{نسبتاً مثبت} = \text{Mean} \leq C < \text{Mean} + \text{St.d}$$

$$\text{مثبت} = \text{Mean} + \text{St.d} \leq D < \text{Max}$$

یافته‌های پژوهش

در بخش توصیفی تحقیق نتایج نشان داد که بیشترین مخاطب (۱۰۰ نفر) دخترها و بیشترین پاسخگویان درمقطع لیسانس (۱۲۰ نفر) را شامل می‌شود. میانگین معدل دانشجویان مورد مطالعه ۱۵/۶۳ و میانگین سن آنها ۲۲/۲۶ سال بود. از کل تعداد مخاطبان در تحقیق حاضر ۷۲/۷

داده‌اند که وابستگی متقابل، توان گروهی و انسجام گروهی عملکرد یا اثربخشی گروه را افزایش می‌دهند. بنابراین یک مجموعه از باورهای گروه شامل امنیت روانی، وابستگی متقابل و انسجام وظیفه، توان گروهی می‌توانند اثربخشی گروه را افزایش دهند. لذا به کار بردن روشی جدید در آموزش‌های کشاورزی که باعث درک و یادگیری هر چه بیشتر و عملی‌تر دانشجویان شود، الزامی است. به دلیل اهمیت فراوان این موضوع، پژوهش حاضر با هدف کلی دیدگاه دانشجویان رشته کشاورزی نسبت به یادگیری خدماتی انجام گرفت.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی به شمار می‌رود. روش پژوهش از نوع توصیفی - پیمایشی است.

جامعه آماری و نمونه: جامعه آماری در این پژوهش شامل دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی بود و تعداد کل آنان در سال ۱۳۸۸ - ۱۳۸۹، ۱۷۰ نفر بوده است. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی مورگان تعداد ۱۴۳ نفر تعیین شد که در ترم دوم سال مشغول به تحصیل بودند و در این تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد افراد نمونه انتخاب گردید.

ابزار اندازه‌گیری: ابزار اندازه‌گیری این تحقیق پرسشنامه‌ای محقق ساخته چهار بخشی بود که بخش اول پرسشنامه حاوی مقدمه‌ای کوتاه در مورد ضرورت انجام این تحقیق، آشنایی آزمودنی‌ها با مفهوم یادگیری خدماتی و سؤال در مورد مشخصات دموگرافیک افراد مورد پژوهش (متغیر مستقل) بود، بخش دوم پرسشنامه حاوی سنجش دیدگاه افراد نسبت به انجام کارگروهی به وسیله ۱۴ گویه بود، بخش سوم پرسشنامه شامل بررسی راهکارها توسط ۲۰ گویه و در نهایت بخش چهارم پرسشنامه شامل، شناسایی موانع اجرای پروژه یادگیری خدماتی با استفاده از ۱۱ گویه در مقیاس لیکرت بود.

روایی پرسشنامه با استفاده از منابع موجود و نظرات استادان گروه ترویج کشاورزی و توسعه روستایی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی و پایایی آن با

همه اطلاعات را در اختیار اعضا بگذارد و باید اقتدار رهبری خود را حفظ کند.

با توجه به جدول شماره ۲، علاوه بر اطلاعات فوق، بر اساس پاسخ‌های ارائه شده، دیدگاه دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی از طریق فرمول ISDM به چهار سطح منفی A، نسبتاً منفی B، نسبتاً مثبت C و مثبت D گروه‌بندی شده است. در این راستا میانگین دیدگاه افراد ۶۲/۶۸ و انحراف معیار برابر با ۷/۳۴، حداقل و حداکثر آن به ترتیب برابر با ۴۶ و ۸۰ است، بنابراین افرادی که دارای نمره کمتر از ۵۳/۳ هستند، دارای دیدگاه منفی نسبت به یادگیری خدماتی و افرادی که نمره آنها بین ۵۳/۳ تا ۶۲/۶۸ باشد، دارای دیدگاه نسبتاً منفی و افرادی که دارای نمره ۶۲/۶۸ تا ۷۰/۰۲ باشند، دارای دیدگاه نسبتاً مثبت و افرادی که دارای نمره ۷۰/۰۲ به بالا باشند، دارای دیدگاه مثبت هستند. همچنین مشاهده می‌شود که در مجموع ۵۳/۹ درصد افراد دارای دیدگاه نسبتاً مثبت نسبت به یادگیری خدماتی می‌هستند که فرضیه تحقیق را تأیید می‌کند.

درصد بیان کردند که سابقه شرکت در فعالیت‌های گروهی را ندارند، ۷۰/۶ درصد از مخاطبان حاضر به کار کردن در مزرعه و کمک کردن به والدین خود بودند، ۵۵/۹ درصد سابقه انجام کار و پروژه تیمی در دانشگاه را نداشتند، ۸۶ درصد حاضر به انجام کار داوطلبانه در جامعه بودند و ۵۸ درصد حاضر به انجام کار داوطلبانه بیشتر از ۲ ترم در دانشگاه هستند.

دیدگاه دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی در قالب ۱۴ گویه سنجیده شد که رتبه‌بندی آنها در جدول شماره ۱ بر اساس میانگین کل آورده شده است. نتایج گویای این است که بیشترین رتبه دیدگاه دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی، به ترتیب بر اساس میانگین آنها مربوط به این است که دانشجویان ابراز داشتند که برای اجرای یک کار گروهی باید مسئولیت هر یک از افراد مشخص شده باشد، این بدان معنی است که افراد پروژه باید کارشان به صورت مشخصی تفکیک شده باشد. کمترین رتبه مربوط به این گزینه است که رهبر باید تمامی اطلاعات را در اختیار اعضا بگذارد، پاسخ‌گویان نظرشان این بود که رهبر نباید

جدول ۱ - دیدگاه دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی

گویه‌های فعالیت گروهی	میانگین	انحراف معیار
مسئولیت تک تک افراد باید مشخص باشد	۴/۵۳	۰/۶۹
مسئولیت پذیری اجتماعی فراگیر افزایش می‌یابد	۴/۲۰	۰/۷۲
درک بهتر مفاهیم دروس تئوری توسط دانشجویان	۴/۲۰	۰/۷۵
کسب تجربه بر روی انتخاب شغل تأثیر فراوان دارد	۴/۰۷	۰/۹۳
بیان عقاید و نظرات به طور مستقیم بیان شود	۴/۰۶	۱/۰۰۵
دانشجویان اطلاعات غنی تری کسب می‌کنند	۳/۹۳	۰/۹۱
ارتباط با مربیان و سایر اعضا الزامی است	۳/۹۲	۰/۸۴
افزایش اشتیاق به ادامه تحصیل	۳/۸۲	۰/۹۲
نمرات درسی دانشجویان افزایش می‌یابد	۳/۸۲	۰/۹۲
انتخاب رهبر از میان دانشجویان	۳/۷۶	۱/۰۶
تنها برای درس عملیات کشاورزی مناسب است	۳/۷۵	۰/۹۰
نیاز آموزشی دانشجویان مشخص می‌شود	۳/۷۱	۰/۸۲
برگزاری فعالیت گروهی مختص دروس عملی است	۳/۶۹	۱/۰۶
رهبر باید تمامی اطلاعات را در اختیار اعضا بگذارد	۳/۶۸	۱/۱۸

جدول ۲ - توزیع فراوانی بر اساس دیدگاه دانشجویان نسبت به یادگیری خدماتی

متغیر	فراوانی	درصد	درجه اعتبار	درصد تجمعی
منفی	۲۵	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۷/۵
نسبتاً منفی	۴۱	۲۸/۷	۲۸/۷	۴۶/۲
نسبتاً مثبت	۵۷	۳۹/۹	۳۹/۹	۸۶
مثبت	۲۰	۱۴	۱۴	۱۰۰
کل	۱۴۳	۱۰۰	۱۰۰	

جدول ۳ - نتایج حاصل از بررسی وضعیت راهکارهای یادگیری خدماتی

انحراف معیار	میانگین	راهکارهای یادگیری خدماتی
۱/۶	۴/۲۲	برگزاری کلاس‌های توجیهی برای مشارکت کنندگان
۰/۹۲۷	۴/۰۸	برگزاری اردوهای آموزشی و تفریحی
۱/۱۲	۴/۰۶	ارائه گواهینامه معتبر در پایان پروژه
۰/۹۱۹	۳/۸۵	بودجه‌ای از طرف سازمان مربوطه
۱/۰۰۷	۳/۸۵	پرداخت دستمزد به دانشجو
۰/۹۹۲	۳/۷۹	زمان اجرای فعالیت خارج از زمان کلاسی
۱/۱۰	۳/۷۸	محل اجرای پروژه در یک فارم کشاورزی
۰/۹۶۰	۳/۶۴	نظارت سازمان‌ها بر نحوه اجرای پروژه
۱/۰۴	۳/۵۵	پرداخت اضافه کار به مدرس
۰/۹۵۲	۳/۰۵	مناسب برای ارائه دروس خاصی است
۱/۱۸	۳/۰۴	ارائه گزارش کار روزانه توسط دانشجو به دانشگاه
۱/۰۶	۳/۰۱	انجام نیازسنجی اجتماعی توسط دانشجویان
۱/۱۲	۲/۹۹	تحويل گزارش کار به سازمان مربوطه
۱/۰۶	۲/۸۷	دستورالعمل از طرف وزارت کشاورزی
۱/۰۳	۲/۸۳	مسئولیت اجرای پروژه بر عهده دانشکده کشاورزی
۱/۰۸	۲/۸۰	تنها از اساتید برجسته استفاده شود
۱/۰۵	۲/۷۶	باید در یک سازمان خاص باشد
۰/۰۷	۲/۷۶	مسئولیت اجرای پروژه تنها بر عهده دانشگاه
۰/۹۸۰	۲/۴۰	اجرای پروژه تنها در قالب فعالیت کلاسی دانشگاهی

نتایج جدول شماره ۵ که با استفاده از آزمون t انجام گرفت، نشان می‌دهد که بین دیدگاه دانشجویان پسر و دختر نسبت به یادگیری خدماتی تفاوت معناداری وجود ندارد. اما بین پاسخ‌گویانی که سابقه شرکت در فعالیت‌های گروهی، با افرادی که سابقه شرکت در فعالیت گروهی ندارند، در سطح ۵ درصد تفاوت معناداری وجود دارد.

در ادامه نتایج آزمون t نشان داد که بین متغیرهای مستقل، کار کردن در مزرعه برای کمک کردن به والدین، سابقه انجام کار و پروژه تیمی در دانشگاه و تمایل به انجام کار داوطلبانه در جامعه نسبت به متغیر وابسته یادگیری خدماتی تفاوت معناداری وجود ندارد.

در جدول شماره ۶، نتایج آزمون همبستگی پیرسون برای متغیرهای سن و معدل نشان داد که بین متغیرهای مستقل سن و معدل با متغیر وابسته یادگیری خدماتی رابطه معناداری وجود ندارد. در ادامه با توجه به این جدول مشخص شد که بین متغیرهای مستقل تحصیلات و مدت زمان حاضر شدن به انجام کار داوطلبانه در جامعه که با استفاده از آزمون اسپیرمن انجام گرفت رابطه معناداری با متغیر وابسته یادگیری خدماتی وجود ندارد.

نتایج جدول شماره ۳ نشان داد که در بین راهکارهای موجود برای اجرای پروژه یادگیری خدماتی، بنا به نظر دانشجویان جهت راغب شدن آنها به یادگیری خدماتی بر اساس میانگین کل آنها، برگزاری کلاس‌های توجیهی برای مشارکت کنندگان، بدین معنی که باید اول کلاس‌های توجیهی برگزار شود که دانشجویان را به یادگیری خدماتی راغب کند دارای بیشترین میانگین کل شد و این که راهکاری که به نظر پاسخ‌گویان کمترین اثر را دارد مربوط به این است که پروژه یادگیری خدماتی تنها در دانشگاه در قالب فعالیت کلاسی اجرا شود. این بدان معنی است که نباید در دانشگاه فقط در قالب فعالیت کلاسی باشد و دانشجویان دوست دارند که این شیوه یادگیری را بیشتر اجرا کنند.

نتایج جدول شماره ۴ نشان داد که در بین گویه‌های موانع اجرای پروژه یادگیری خدماتی که بر اساس میانگین کل آورده شده است، بدگویی افراد از پروژه یادگیری خدماتی بیشترین میانگین کل را به خود اختصاص داده است، لذا بدگویی افراد از پروژه یادگیری خدماتی باعث دلسرد شدن سایر افراد برای اجرای پروژه یادگیری خدماتی می‌شود.

جدول ۴ - نتایج حاصل از بررسی موانع اجرای پروژه یادگیری خدماتی

موانع پیش روی یادگیری خدماتی	میانگین	انحراف معیار
بدگویی افراد از پروژه سبب ایجاد اثرات منفی می‌شود	۳/۹۲	۱/۰۴
پایین آمدن کیفیت برنامه به دلیل اختلاف سلیقه شرکت کنندگان	۳/۵۰	۱/۱۶
حذف پروژه به دلیل تشریفات اداری	۳/۳۱	۱/۱۷
توقف پروژه به دلیل اختلاف نظرها	۳/۲۴	۱/۲۷
دلسردی در کار به دلیل طولانی شدن زمان اجرا	۳/۱۸	۱/۰۹
مشکل هماهنگی در اجرای پروژه	۳/۱۰	۱/۰۲
اختلال بین اهداف آموزشی و سازمانی	۲/۸۹	۱
درگیر شدن دانشجویان تنها مشکلات اجتماعی	۲/۶۶	۰/۸۶
بازماندن افراد از مسئله اصلی یادگیری	۲/۵۷	۱/۰۹
ایجاد تنش در گروه	۲/۳۹	۱/۰۷
ارتباط با دوستان مانع ادامه فعالیت	۱/۹۴	۱/۰۰۲

جدول ۵ - آزمون t برای سنجش تأثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
جنسیت	مرد	۶۰/۲۸	۷/۶۶	-۲/۶۱	۰/۶۰۸
	زن	۶۳/۷۱	۶/۹۹		
سابقه شرکت در فعالیتهای گروهی	بله	۶۱/۱۵	۸/۴۵	-۱/۵	۰/۰۲*
	خیر	۶۳/۲۵	۶/۸۳		
کار در مزرعه برای کمک کردن به والدین	بله	۶۲/۸۸	۷/۵۸	۰/۵۱۱	۰/۴۳۵
	خیر	۶۲/۱۹	۶/۸		
سابقه انجام کار یا پروژه تیمی	بله	۶۲/۸۷	۷/۷۱	۰/۲۸۰	۰/۳۱۹
	خیر	۶۲/۵۲	۷/۰۸		
حاضر به انجام کار داوطلبانه	بله	۶۲/۸۵	۷/۳۴	۰/۷۰۷	۰/۹۶۹
	خیر	۶۱/۶۰	۷/۴۵		

معناداری در سطح ۵ درصد

جدول ۶ - نتایج همبستگی متغیرهای فردی با نگرش نسبت به نظام آموزش و یادگیری خدماتی

متغیرهای مستقل	مقیاس	همبستگی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سن	نسبی	پیرسون	-۰/۰۴	۰/۶۳
معدل	فاصله‌ای	پیرسون	۰/۰۷	۰/۳۹
تحصیلات	رتبه‌ای	اسپیرمن	-۰/۰۰۱	۰/۹۸
مدت حاضر شدن به انجام کار داوطلبانه	رتبه‌ای	اسپیرمن	-۰/۰۱۲	۰/۸۹

بحث و نتیجه‌گیری

کشاورزی تسریع شود. نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان می‌دهد که یادگیری خدماتی در دانشگاه جایگاه ویژه‌ای می‌تواند داشته باشد. زیرا استفاده از پروژه یادگیری خدماتی، می‌تواند منجر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش کارایی یادگیری تئوری شود و فرآیند آموزشی را انعطاف پذیرتر و دانشجویان را درگیر یادگیری کند که در نهایت باعث یادگیری پایدار و دائمی می‌شود. بر این اساس، در پژوهش حاضر تلاش شد تا ضرورت به کارگیری روش یادگیری خدماتی در آموزش کشاورزی مورد بررسی قرار گیرد. نتایج این مطالعه نشان داد که در مجموع دانشجویان

با توجه به این که در ایران تاکنون پژوهشی در مورد آموزش یادگیری خدماتی انجام نگرفته است، این پژوهش به نوبه خود اولین پژوهشی است که با این عنوان کار شده است. امید است با انجام هر چه بیشتر چنین پژوهش‌هایی بتوان آموزش کشاورزی را - که در حال حاضر بر اساس روش‌های قراردادی تنظیم شده است و از نظر محتوا و ساعات دروس عملی ضعیف است - در دانشگاه‌ها غنی کرده، دانشجویان را وارد کارهای عملی مرتبط با رشته خود و منطبق با نیاز جامعه کرد، تا شاید با این کار روند توسعه

جهت کمک به والدین، سابقه کار پروژه تیمی در دانشگاه و تمایل به انجام دادن کار داوطلبانه در جامعه، با متغیر وابسته یادگیری خدماتی رابطه معناداری وجود ندارد. علاوه بر این نتایج همبستگی پیرسون و اسپیرمن نشان داد که متغیرهای مستقل سن، معدل، سواد و مدت زمان (یک ترم، دو ترم و بیشتر) انجام فعالیت‌های داوطلبانه با متغیر وابسته یادگیری خدماتی رابطه معناداری ندارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای مستقل سنجیده شده به غیر از جنسیت رابطه معناداری با یادگیری خدماتی ندارند. با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش، می‌توان موارد زیر را پیشنهاد کرد.

۱ - با توجه به یافته‌های حاصل از این بررسی برای موفقیت اجرای پروژه یادگیری خدماتی برنامه ریزان آموزش کشاورزی باید نسبت به علاقمند کردن دانشجویان به شرکت در فعالیت‌های آموزش گروهی اهتمام ورزند. در این رابطه، برای جلب مشارکت هر چه بیشتر دانشجویان در پروژه‌هایی مانند یادگیری خدماتی، برنامه‌ریزی مدونی جهت ارائه تسهیلاتی از جمله، کلاس‌های توجیهی و امکانات تفریحی و آموزشی که مرتبط با این پروژه باشد، اختصاص داده شود.

۲ - اقداماتی صورت گیرد که با دیدگاه منفی بعضی افراد از پروژه یادگیری خدماتی و با صحبت‌هایشان، باعث دلسردی سایرین نشوند. زیرا نتایج نشان داد که بدگویی افراد از پروژه باعث دلسردی دیگران می‌شود، بنابراین برای جلوگیری از این اتفاق آموزش‌های لازم را به افراد بدهند.

۳ - نتایج حاصل از این تحقیق می‌تواند منجر به بهبود کیفیت آموزش و افزایش کارایی یادگیری تئوری در آموزش کشاورزی و در نهایت باعث توسعه کشاورزی شود. این نوع یادگیری چون همراه با کار عملی است و دانشجو عملاً کار را انجام می‌دهد، باعث تثبیت یادگیری می‌شود، بنابراین پیشنهاد می‌شود که این نوع یادگیری را هر چه بیشتر در دانشگاه‌های کشاورزی به کار گیرند.

۴ - با توجه به این که دانشکده‌ها و مراکز آموزش کشاورزی با وجود اختصاص بیشترین سهم بودجه دانشگاه‌ها به خود، از کارایی لازم برخوردار نیستند، با به

مورد مطالعه، دیدگاه نسبتاً مثبتی نسبت به یادگیری خدماتی دارند که با توجه به گویه‌هایی که سنجیده شد این نتیجه با نتایج گومز (Gomez, 1996)، سیکوک (Sikok, 1995)، رایفکین (Rifkin, 1997) و مانتوث و فریتز (Mantooth & Fritz, 2006) هم‌خوانی دارد. همچنین مشخص شد که دانشجویان معتقدند که در صورت اجرای پروژه یادگیری خدماتی، باید مسؤلیت هریک از افراد مشخص شده باشد و این که با انجام دادن فعالیت‌های گروهی مسؤلیت‌پذیری اجتماعی فراگیر افزایش می‌یابد، این نتیجه به دست آمده نیز با نتیجه پژوهش مانتوث و فریتز (Mantooth & Fritz, 2006) و با تعریف برینگل و هاجر (Bringl & hacher, 1996) از یادگیری خدماتی هم‌خوانی دارد. در بین راهکارهای موجود برای اجرای پروژه یادگیری خدماتی نیز مخاطبان این پژوهش معتقد بودند که برای علاقمند شدن هر چه بیشتر دانشجویان به یادگیری خدماتی، برگزاری کلاس‌های توجیهی برای مشارکت کنندگان و استفاده از امکانات تفریحی و آموزشی می‌تواند نقش مهمی داشته باشد. این یافته با مطالعه مانتوث و فریتز (Mantooth & Fritz, 2006) که یکی از مزایای اصلی یادگیری خدماتی را شرکت در اردوهای آموزشی و تفریحی می‌دانند، همسویی دارد.

همچنین از میان موانع موجود اجرای پروژه یادگیری خدماتی دانشجویان بیان کردند که بدگویی افراد از پروژه تأثیر منفی را بر روی ادامه کار دارد. چرا که توان گروهی و اثر بخشی گروه را کاهش می‌دهد. این یافته با نتایج پژوهش‌های مانتوث و فریتز (Mantooth & Fritz, 2006)، اورتیگا، سانچز، مایریام و ریکو (Ortega, Sánchez, Miriam & Rico, 2010) و داودی و و حجتی (Davodi & Hojate, 2011) یکسان است. با توجه به نتایج به دست آمده در آزمون t نیز مشخص شد که بین متغیر مستقل سابقه شرکت در فعالیت گروهی و متغیر وابسته یادگیری خدماتی رابطه معناداری در سطح یک درصد وجود دارد و افرادی که سابقه شرکت در فعالیت‌های گروهی ندارند دیدگاه مثبت‌تری نسبت به یادگیری خدماتی دارند. اما سایر متغیرهای مستقل مانند جنسیت، تمایل به کار در مزرعه

grade of elementary school in Isfahan region 5. The Journal of New Approach in Educational Management, 1(2), 66-76.

Freire, P. (1993). *Pedagogy of the Oppressed*. (New revised 20th anniversary Ed.) New York: Continuum, (Originally published 1970).

Furco, A. (1996). "Service-Learning: A Balanced Approach to Experiential Education." *Expanding Boundaries: Service and Learning*. Washington DC: Corporation for National Service, 2-6.

Giles Jr. Honnet, P. and Migliore, S. (1991). (Eds). *Research Agenda for Combining Service and Learning in the 1990s*. Raleigh, N.C.: National Society for Experiential Education.

Hasni Ali. (2009). Factors affecting the development of group learning. Vol 18, No 137, pp. 81-96. (Persian.)

Kayes, A. Kayes, B, Christopher, D and Kolb, A. (2005). Experiential learning in teams. *The Journal of Simulation & Gaming*, 36, 330-354.

Kolb, D. (1985). *Learning style inventory*. Boston, MA: McBer and Company.

Mantooth, L. & Fritz, C. (2006). Benefits of Service-learning in Tennessee 4-H Youth Development: A Delphi Study. *Journal of NACTA*, vol-50.

McCarty, A & Thomas N. (2008). Team Learning and Metacognition: A Neglected Area of HRD Research and Practice. *Advances in Developing Human Resources*, 10, 509- 524.

Mohammadi Mehdi, Nasere Jahromi Reza and Rahmani Hadi. (2013). External evaluation effectiveness the curriculum Undergraduate Fields Islamic Azad University, Bandar Abbas on the basis of merit of the models eyes. *Research in curriculum Planning*, Vol 10, No 10 (continus 37), pp. 20-32. (Persian.)

Moradi Mohammad Ali. (1995). Evaluation within the system of agricultural education. *Journal of Education*, No. 1 and 2. Organization Research and Educational Planning and Curriculum, Ministry of Education. (Persian.)

O'Neil, C, & Lima, M. (2003). *Servicelearning in agricultural instruction: A guide*

کار بردن پروژه یادگیری خدماتی می‌تواند کارایی خود را افزایش داده، نتایج قابل قبولی را به دست آورد.

منابع

Adib nia Assad, Mohajer Yahya and Sheikh Por Sakine. (2013). Comparative effectiveness solving teaching method social problem of female students in social science fifth grade. *Research in curriculum Planning*, Vol 10, No 9, (continus 36), pp. 78-63. (Persian.)

Andersen, S. (1998). Service Learning: A national strategy for youth development. *Journal of National Service Learning Clearinghouse*, 73.

Aramon, H., Sadeghi Arani, Z. & Saeida Ardekani, S. (2009). The Impact of Team Work Skills on Educational and Research Performance of students considering gender separation. *Journal of Women Research*, 3(1), 59-73.

Atafar, A., & Bahrami Samani, M. (2009). The amount of using the Components of Learning Organization in Public and Azad Universities of Shahrekord. *Journal of Iranian Higher Education Association*, 2(1), 161-179.

Bendari Mehrdad. (1993). the role of employee performance evaluation systems in improving human resources. *Centre for Technology Management, Journal of prudence*, No. 38. (Persian.)

Bringle, R., & Hatcher, J. (1996). Implementing service learning in higher education. *Journal of Higher Education*, 67(2), 221-239.

Davuodi Amir Hussain, Mohammad, Hojati Faeze. (2011). Evaluation of the student group learning process based on the NEP model. *Journal new approach for research in educational administration*, Vol 2. No 3, pp. 88-57. (Persian.)

Eyler, J. (2000). What do us most need to know about the impact of service-learning on student learning? *Michigan Journal of Community Service Learning, Special Issue, Research 2000*, 14-26.

Fahami, R., & Ezati, M. (2010). Study the Effect of Cooperative Learning (Group Investigation) on the Development of Girl Students' Social Skills Components in the fifth

for implementing real-world, hands on, community based teaching and learning. NACTA Journal, 47(2), 36-41.

Ortega, A. Sánchez, M. Miriam, G. & Rico, R. (2010). Team Learning and Effectiveness in Virtual Project Teams: The Role of Beliefs about Interpersonal Context. *The Spanish Journal of Psychology*, 13(1), 267-276.

Qumar, M. (2002). Global trend in agricultural extension: Chllenges facing and the pacific region. Keynote paper presented at PAO regional expert consultation on agricultural extension, Bangkok, 16-19 July.

Seifer S, D. (1998). Service-learning: community-campus partnerships for health professions education. *Acad Med*; 73: 273-7.

Shams Azar Nasrollah. (2000). Interview about agricultural education. (Persian.)

Share Pour, M., Fazeli, M., & Salehi, S. (2008). Investigating Indices of Quality in Higher Education Based on Key Competencies Analysis. *Journal of Iranian Higher Education Association*, 1(1), 33-56.

Sattari Sadrodin. (2014). Assessment of effective teaching, Components based on the students viewpoints, *Research in Curriculum planning*, Vol 10. No 12 (Continus 39). pp. 134-146. (Persian.)

Archive of SID